

Zomerconcentraties van ruim 1000 Nijlganzen *Alopochen aegyptiacus* in Zwolle

Gerrit J. Gerritsen

Veerallee 33, 8019 AD Zwolle, gerritgerritsen@hetnet.nl

Overijssel kent een groeiende populatie Nijlganzen met waarnemingen sinds 1983 en een eerste nestvondst in 1984 (Gerritsen & Lok 1986, Gerritsen 1997). Deze vestiging kwam waarschijnlijk voort uit de rond die tijd al aanwezige populatie in het Gelders rivierengebied (Teixeira 1979, Lensink 1996), en maakt onderdeel uit van de succesvolle opmars van de Nijlgans in ons land. De uitbreiding van de Nijlgans in Overijssel wordt gevolgd door middel van maandelijks watervogeltellingen die vanaf het seizoen 1982/83 worden georganiseerd door de Provincie Overijssel. Ten behoeve van dit project worden van oktober tot en met maart alle belangrijke watervogelgebieden geteld. Tot en met 1989/90 werden alleen langs de IJssel tussen Deventer en Zwolle en uit de IJsseldelta Nijlganzen gemeld. Vanaf 1990/91 werd de soort ook op meer pleisterplaatsen gezien, zoals de polders rond De Wieden en De Weerribben, de Vechtuiterwaarden en het Haersterbroek nabij Zwolle. De kolonisatie van de Vecht verliep vanuit het westen. In 1991/92 bereik-

te de Nijlgans Vilsteren en een seizoen later Hardenberg. Na 1991/92 verspreidde de soort zich verder over Overijssel. De seizoensmaxima bleven tot en met 1992/93 beneden de 100, maar daarna stegen de aantallen explosief. In 1995/96 ging het al om 600 vogels. Ten opzichte van de landelijke cijfers zijn dit geen onbelangrijke aantallen. In 1995/96 bedreeg het landelijke maximum namelijk zo'n 3650 in oktober en in 1998/99 ging het om 6100, eveneens in oktober (Sovon Ganzen- en Zwanenwerkgroep 1997, 2000).

In 1997 werd duidelijk dat de Overijsselse maxima groter waren dan bleek uit de watervogeltellingen in het winterhalfjaar. In de eerste week van augustus telde ik op twee Zwolse zandwimplassen 747 exemplaren (helaas geen simultane tellingen). Deze verrassende aantallen waren aanleiding om in 1998-2000 een aantal simultaantellingen uit te voeren. Deze tellingen leverden ruim 1100 Nijlganzen op (tabel 1). Eigen onderzoek en een telefonische verkenning bij andere waarnemers maakte duidelijk dat elders in West-Overijssel tussen half juli en half augustus geen concentraties van meer dan 100 exemplaren verbleven. De indruk bestaat dan ook dat de Zwolse zandwimplassen in de zomer Nijlganzen aantrekken uit een groot gebied van wellicht enkele honderden km².

Nijlganzen (Arnoud B. van den Berg) *Egyptian Geese Alopochen aegyptiacus*

De zomerconcentraties bestaan uit zowel (nog) niet broedende onvolwassen dieren als (vroeg) paren met hun jongen. Late broeders verblijven in juli/augustus nog met hun jongen in de broedgebieden (eigen waarnemingen, de Nobel & Cottaar 1997). Waarom Nijlganzen zich 's zomers zo sterk concentreren is mij niet duidelijk. Hoewel ze in juli/augustus sterk in de rui zijn, behouden ze hun vliegvermogen. Ze zijn dus niet zo kwetsbaar als bijvoorbeeld zwemeenden en ganzen, die tijdens de slagenrui niet kunnen vliegen en zich terugtrekken in ontoegankelijke gebieden. Het belangrijkste voedsel, eiwitrijk gras, is ook elders in West-Overijssel volop beschikbaar. Ruiconcentraties zijn ook elders niet ongewoon, en komen op diverse plaatsen in het rivierengebied voor (Lensink 1996). Grote concentraties zijn verder bekend uit Zuid-Kennemerland bij Haarlem, waar in september 1999 ten minste 670 vogels werden geteld (F. Cottaar & P. de Nobel). In deze regio zijn op het Noordzeekanaal bij de sluizen van IJmuiden in juli/augustus maximaal 255 ruiende Nijlganzen tegelijk aanwezig (2 augustus 1997; de Nobel & Cottaar 1997).

Voor een goed beeld van de snelst uitbreidende exotische watervogel in Nederland is het wellicht een idee een landelijk onderzoek te starten naar (na)zomerconcentraties. Door de sterke neiging tot concentratie in de maanden juli-september, leveren dergelijke tellingen mogelijk een beter beeld op dan de tellingen in het winterhalfjaar, als de vogels zich meer hebben verspreid en ook veelvuldig in gebieden voorkomen die niet met de reguliere maandelijkse watervogeltellingen worden meegenomen. Deze zometellingen zouden bij voorkeur 's avonds moeten worden uitgevoerd omdat mij in 2000 bleek dat respectievelijk 36, 35 en 42% van de vogels tot op enkele kilometers van de plassen foerageerde en pas in de late schemering binnenviel.

Fred Cottaar en Pim de Nobel verleenden inzicht in een nog niet gepubliceerd artikel omtrent de rui-

Tabel 1. Aantallen Nijlganzen tijdens simultaantellingen van de Bomhofsplas en de Sekdoornse Plas in de gemeente Zwolle in 1998-2000. *Number of Egyptian Geese during simultaneous counts at Bomhofsplas and Sekdoornse Plas, community of Zwolle, in 1998-2000.*

Datum Date	Bomhofs- plas	Sekdoornse Plas	Totaal Total
14 augustus 1998	775	254	1029
13 augustus 1999	494	346	840
22 juli 2000	567	548	1115
29 juli 2000	553	514	1067
7 augustus 2000	423	406	829

en nazomerconcentraties in Zuid-Kennemerland in 1995-2000.

Literatuur

- Gerritsen G. J. 1997. Ganzen en zwanen in Overijssel. Provincie Overijssel, Zwolle.
- Gerritsen G. J. & Lok J. 1986. Vogels in de IJsseldelta. IJsselacademie, Kampen.
- Lensink R. 1996. De opkomst van exoten in de Nederlandse avifauna; verleden, heden en toekomst. Limosa 69: 103-130.
- de Nobel P. & Cottaar F. 1997. Nazomertelling van de Nijlgans in 1996. De Graspieper 17: 92-94.
- Sovon Ganzen- en Zwanenwerkgroep 1997. Ganzen- en zwanentellingen in Nederland in 1995/96. Sovon-monitoringrapport 97/05, RIZA-rapport BM96.20, IKC-Natuurbeheer coproductie 16. Sovon, Beek-Ubbergen.
- 2000. Ganzen- en zwanentellingen in Nederland in 1998/99. Sovon monitoringrapport 2000/03, RIZA-rapport BM99.15, EC-LNV coproductie 33. Sovon, Beek-Ubbergen.
- Teixeira R. M. (red.) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

Post-breeding concentrations of more than 1000 Egyptian Geese *Alopochen aegyptiacus* in Zwolle

In the province of Overijssel, Egyptian Geese started breeding in 1984, as part of an overall population increase along the river IJssel, a branch of the Lower Rhine river. Since 1982/83, numbers of Egyptian Geese have been monitored annually through monthly waterbird counts in October-March. These counts cover the most important wetlands in Overijssel. Until 1992/93, numbers did not exceed 100 individuals. Afterwards a sharp increase occurred, reaching a maximum of 600 birds in 1995/96. However, fieldwork in 1997 revealed larger post-breeding gatherings in sand pits around Zwolle in summer. Simultaneous counts to cover these concentrations revealed a population of more than 1000 birds in August 1998 and July 2000 (Tab. 1). These flocks consisted of early breeding birds and their young, as well as non-breeders, most of them in primary moult. Compared to the regular monthly counts in winter, separate censuses to cover post-breeding gatherings might give a better impression of the actual numbers present, as they are more confined to specific areas and therefore more easy to count. An additional national census of Egyptian Geese in July/August is recommended.